

alimara

COL·LECCIÓ «IMAS»

Innovació i Metodologia en Afers Socials

Núm. 60. Gener 2019

ISSN: 2659-5273

Generant oportunitats des del servei d'inserció sociolaboral de la Xarxa d'Inclusió Social de l'IMAS

Itziar Hortelano Paredes

Educadora social

Nicolás Naury Wahnich

Treballador social

Fundació Social La Sapiència

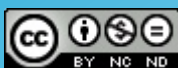
Mateu Barceló Sastre

Tècnic d'acompanyament

Maria Jaume Jaume

Treballadora social i responsable

Deixalles Serveis Ambientals El SL

Resum

El projecte del servei d'inserció sociolaboral neix el gener de 2016 com una col·laboració entre l'Institut Mallorquí d'Afers Socials (IMAS), la Fundació Social La Sapiència i la Fundació Deixalles. Té com a objectiu principal generar oportunitats d'inserció per al col·lectiu de persones ateses per la Xarxa d'Inclusió Social de l'IMAS. El programa s'articula al voltant de tres fases que es diferencien segons les necessitats i els objectius de cadascuna de les persones participants.

La primera fase té com a objectiu facilitar ajudes econòmiques puntuals per fer front a despeses necessàries per a la inserció. Implica l'assistència diària al taller becat de grups d'inserció fet per la Fundació Social La Sapiència durant el qual es fan tasques de jardineria, d'hort i de manteniment.

La segona fase té com a objectiu potenciar i millorar les competències de les persones participants per augmentar les opcions d'inserció laboral, combina l'assistència al taller amb la participació a sessions formatives, en què es treballa l'adquisició d'habilitats sociolaborals.

La tercera i darrera fase té com a objectiu acompanyar les persones participants en el programa durant l'inici del procés d'inclusió laboral que es du a terme mitjançant l'ocupació de places establertes per conveni amb la Fundació Deixalles.

Aquest article pretén donar a conèixer aquest projecte i informar dels resultats obtinguts després dels primers tres anys d'existència.

Paraules clau

Exclusió social, inclusió laboral, itineraris d'inserció, apoderament.

Introducció

La Fundació Social La Sapiència (en endavant, FSLS) és una institució sense ànim de lucre que sempre ha treballat en pro de les persones més desfavorides. Ja s'inicia a mitjan dècada dels anys 70, concretament el mes de març de 1976. Durant aquest temps, La Sapiència ha funcionat amb diverses formes jurídiques i, des del desembre de 2000, ho fa com a fundació civil, el president del qual és el bisbe de Mallorca.

La FSLS, per tant, es constitueix com una entitat sense ànim de lucre, i l'objecte social, en virtut de l'article cinquè dels seus estatuts és: «l'acolliment, el servei i l'ajuda a totes aquelles persones i grups que viuen qualsevol tipus d'exclusió social, reuig a la nostra societat i per qualsevol causa, com pot ser: l'atur, l'alcoholisme i altres drogues associades, el desarrament familiar o social, la desestructuració personal o social, la delinqüència, la immigració de qualsevol tipus, les limitacions o discapacitats, conseqüents amb la marginació, etc. sense cap tipus de discriminació per raó d'edat, sexe, nacionalitat, religió, adscripció política o altres».

Entre els programes desenvolupats per la FLS figuren els grups d'inserció. El programa actual és una continuació del que es va iniciar l'any 1980 al bosc de Bellver, adreçat a persones en situació d'exclusió social acollides als centres de La Sapiència (Hospital de Nit, casal del Puig dels Bous, Can Gazà), moltes de les quals es trobaven en procés de deshabitació de l'alcoholisme i requerien aprendre hàbits laborals i socials mitjançant la participació a uns tallers ocupacionals.

El programa d'inserció sociolaboral neix a principi de gener de 2016 arran de la convocatòria de l'IMAS en què sol·licitava que es creàs aquest servei. El servei es constitueix amb la col·laboració de la Fundació Social La Sapiència i la Fundació Deixalles, amb l'objectiu d'aconseguir la inserció social i laboral de les persones que pertanyen a la Xarxa d'Inclusió Social de l'IMAS. El projecte sorgeix amb una voluntat clara de generar oportunitats noves d'inclusió posant l'èmfasi en la capacitació de les persones participants per donar respostes als problemes que pateixen en el seu dia a dia. Aquest servei nou d'inserció sociolaboral pretén facilitar una sèrie d'activitats formatives als col·lectius més vulnerables de la Xarxa d'Inclusió Social de l'IMAS per millorar-ne la inseribilitat.

El programa planteja la inserció sociolaboral des d'una visió multidimensional i se centra a potenciar l'adquisició i el desenvolupament d'hàbits sociolaborals a través de l'aprenentatge específic en jardineria, horticultura i manteniment i l'assistència a tallers i seminaris específics.

Objectius i metodologia del programa d'inclusió sociolaboral

Abans d'examinar els objectius específics de cada fase és interessant observar els objectius generals que motiven la creació del servei.

- Possibilitar processos d'inserció sociolaboral a les persones usuàries de la Xarxa d'Inclusió Social de l'IMAS.
- Generar oportunitats de formació i d'ocupació.
- Afavorir la integració social i laboral de les persones participants fent itineraris integrals.
- Formar aquestes persones cap a unes habilitats socials que els facilitin la sortida de les situacions d'exclusió i de risc d'exclusió.
- Ensenyar mecanismes i estratègies per controlar situacions de conflicte.

El mètode de treball que defineix aquest projecte possibilita que les accions que s'hi fan tinguin una metodologia personal, integradora i flexible, amb la qual cosa aquest treball es veu com un conjunt format per totes les accions que es complementen per assolir els objectius proposats.

La metodologia està basada en:

- a) El grup com a dinamitzador d'experiències
- b) L'acompanyament com a estratègia d'intervenció tècnica
- c) Els itineraris personalitzats de feina per a aquest acompanyament

El grup com a dinamitzador d'experiències

El grup és una eina fonamental, ja que, mitjançant les relacions amb la resta, la persona pot establir una relació diferent amb ella mateixa. La convivència, el respecte a la diversitat, la cooperació i la participació són fonamentals. Establim unes normes que no són per complir-les, sinó per interioritzar-les, això vol dir que tot ha de tenir una explicació encaminada a donar sentit i a establir maneres noves de relació. Per una altra banda, les relacions que s'estableixen fora del marc normatiu de l'activitat enriqueixen el moment vital de la persona, ja siguin relacions d'amistat, de complicitat o de conflicte.

L'acompanyament com a estratègia d'intervenció tècnica

La planificació, el desenvolupament i la participació estan dissenyats per tot l'equip de feina, però la figura del monitor o monitora és la que acompanya directament la persona en el dia a dia. L'observació i la interacció permeten que el pla establert d'inici s'adapti a les possibilitats i potencialitats individuals. L'objectiu no és mai el treball per se, sinó l'adquisició mitjançant aquest d'un conjunt d'eines i habilitats personals. El treball interdisciplinari permet que cada professional acompanyi el procés de les persones des del seu àmbit específic d'intervenció.

Itinerari personalitzat

L'itinerari personalitzat és un conjunt de dispositius, de serveis i d'actuacions que es programen de forma personalitzada i pactada amb la persona usuària, amb la finalitat de facilitar-li recursos perquè gestioni amb autonomia el seu propi procés d'inclusió sociolaboral.

Es tracta, per tant, d'un acompanyament i procés individualitzat en què s'analitzen i es potencien les qualitats i les capacitats personals i professionals de la persona usuària i les possibilitats del mitjà. Aquest procés es planifica i s'avalua de forma conjunta entre professionals de referència i la persona usuària; per la qual cosa no es pot establir, a priori, una temporalitat o una seqüència rígida, ja que els objectius marcats i les activitats programades s'han d'anar adaptant a l'evolució i el procés de cada cas.

El temps establert per a un itinerari és molt divers, depèn de les necessitats i dificultats per a l'ocupabilitat, del desenvolupament o procés que la persona fa i de la qualitat i la coordinació de les accions programades, revisades mitjançant un procés d'avaluació constant.

El concepte d'itinerari, concebut des d'un model d'intervenció educativa, en què s'estableixen a priori rutes d'accés a diferents estudis o formacions, canvia la concepció quan s'aplica a un model de desenvolupament de capacitats (coneixements, procediments i valors), en què l'aprenentatge és l'eix sobre el qual pivota el procés de socialització. El model sociolaboral d'intervenció situa l'eix del procés de socialització en el desenvolupament (habilitats, competències, capacitats personals i per a la feina), en què s'han de recolzar les actuacions.

L'itinerari té un enfocament pedagògic clar, no sols en un sentit d'instrucció formal, sinó fonamentalment de capacitació. Té un caràcter pedagògic en si mateix, ja que la persona, al llarg del procés incorpora coneixements, procediments, valors i habilitats útils per desenvolupar-se a la vida i relacionar-se amb un entorn nou i amb ell mateix. La persona adquireix coneixements i habilitats que l'ajuden a situar-se enmig de la complexitat i dificultat, descobreix possibilitats i capacitats que té. L'itinerari ha de suposar un canvi en la persona, en di-

versos sentits: millora les competències per afrontar les expectatives, ajuda a assumir la realitat i millora la percepció que la persona té de si mateixa (autoconcepte).

L'acompanyament i el suport de professionals són els punts clau de la metodologia que empram, en la qual hi ha un procés d'aprenentatge i de motivació per al canvi, amb una atenció individualitzada, integradora i flexible, sempre adaptada a les necessitats i a cada moment del procés d'inserció.

POBLACIÓ DIANA

Aquest programa, com ja hem vist, es dissenya originalment per atendre les persones de la Xarxa d'Inclusió Social de l'IMAS. Les possibles participants han de ser persones usuàries d'alguns dels serveis de la Xarxa d'Inclusió Social de l'IMAS: de Sa Placeta, de Casa de Família, de Ca l'Ardiaca, del servei de primera acollida, del servei de reinserció per a la població penitenciària i l'exreclusa, amb o sense patologia de salut mental, del l'alberg de Manacor per a l'acollida i allotjament a la Part Forana, del programa per a persones en situació d'exclusió social amb malalties invalidants de Can Gazà i de la Unitat Mòbil d'Emergència Social d'atenció al carrer (UMES).

En concret, i sense esser excloent, les característiques de les persones que hem atès al llarg d'aquests anys han estat les següents:

- Persones en situació de risc o exclusió social amb necessitat d'iniciar un procés que les habiliti per aconseguir una inserció sociolaboral.
- Persones amb necessitat d'adquirir habilitats que no n'han tingut mai o bé les han perdudes i és necessari que les recuperin.
- Persones que estiguin a programes de prevenció de recaigudes a la problemàtica alcohòlica o d'altres addiccions.
- Població immigrant amb necessitat d'aprenentatge d'habilitats que n'afavoreixin la integració.
- Persones en situació de risc o exclusió social, sense mitjans econòmics, que necessiten accedir a una ajuda econòmica puntual.

Organització i funcionament del programa d'inserció sociolaboral

PROCEDIMENT D'ENTRADA AL SERVEI I DERIVANTS

Com observam en la Taula 1, la treballadora social de *l'Equip de valoració i derivació* de la Xarxa d'Inclusió Social de l'IMAS és qui valora inicialment les propostes de persones candidates que fa el personal tècnic dels centres de la Xarxa. Una vegada avaluades les propostes, les trasllada a l'equip tècnic del servei d'inserció, el qual llavors analitza la idoneïtat de la proposta i, en cas de no veure-hi impediments inicials, fixa una data per entrevistar la persona can-

didata. Finalment, es fa una entrevista amb la persona candidata per establir un prediagnòstic i per explicar també les condicions de participació, els objectius del programa i la data d'inici.

Taula 1. Procediment d'accés al servei d'inserció

1	Entrevista amb la treballadora social, l'equip de valoració de la Xarxa d'Inclusió de l'IMAS i la persona candidata a participar-hi
2	Traspàs de la proposta de la treballadora social a l'equip tècnic del servei d'inserció
3	Valoració de la idoneïtat de la proposta per part de l'equip tècnic
4	Entrevista de professionals de l'equip tècnic del servei amb la persona participant
5	Si la valoració és positiva, inici del procés d'inserció amb la persona participant

Aquesta primera entrevista permet avaluar amb la persona candidata la seva situació inicial i definir les necessitats que presenta en aquest moment. Conjuntament, es defineix (temporalment i no de manera definitiva) quin tipus d'itinerari és el més adient per a ella i com s'organitzarà la seva participació en el programa. Finalment, s'informa al centre en el qual resideix la persona de la data que comença i dels dies que hi haurà d'anar.

Abans de continuar amb els aspectes clau del programa, és interessant observar la Taula 2, referent a la relació dels centres derivants des de l'inici del programa.

Taula 2. Relació de centres derivants de les persones usuàries al servei d'inserció (2016-2018)

CENTRE / SERVEI	HOMES	DONES	TOTAL	PERCENTATGE
Unitat de valoració / Casa de Família	21	8	29	34,94
Centre Ca l'Ardiaca	32	14	46	55,42
Centre Sa Placeta	3	1	4	4,82
Centre de primera acollida	1		1	1,20
Servei pastoral penitenciària	1		1	1,20
Centre convent Sant Joan de Déu		1	1	1,20
Unitat Mòbil d'Emergència Social (UMES)	1		1	1,20
TOTAL	59	24	83	100

Observem que la gran majoria de derivacions procedeixen de dos centres: Ca l'Ardiaca i AIS/Casa de Família, i més del 70 % de les persones participants han estat homes. És interessant destacar també que hem començat a rebre propostes del centre de primera acollida i que és previsible que, d'ara endavant, augmentin les derivacions per part d'aquest centre de creació recent.

Organització del programa

Com ja hem comentat abans, el programa s'articula al voltant de dues etapes clarament diferenciades, tal com es pot veure en la següent taula.

Taula 3. Articulació del programa d'inserció

Etapa 1: Cobertura de necessitats bàsiques / Preparació per a la inserció sociolaboral

FASE	OBJECTIU	ACTIVITATS	CENTRE/HABITATGE
FASE 1	Capacitació prelaboral Cobertura de necessitats per a la inserció	Grups d'inserció: tasques de jardineria, hort i manteniment	Centres de la Xarxa d'Inclusió Social de l'IMAS
FASE 2	Preparació per a la inserció sociolaboral	Grups d'inserció: tasques de jardineria, hort i manteniment / Tallers formatius per a l'adquisició d'habilitats de caire sociolaborals	Centre Son Ribes (casa amb sis places gestionades per la Fundació La Sapiència)

Etapa 2: Cobertura de necessitats bàsiques / Preparació per a la inserció sociolaboral

FASE	OBJECTIU	ACTIVITATS	CENTRE / HABITATGE
FASE 3	Acompanyament integral durant els primers mesos de contractació Supervisió del compliment dels objectius lligats al pla d'emancipació	Contracte d'inserció amb la Fundació Deixalles Contracte amb una altra entitat o empresa	Mar 6 (pis amb cinc places gestionat per la Fundació La Sapiència)

A continuació, analitzarem l'organització, el funcionament i els resultats observats de cada etapa i fase del programa.

Etapa 1 del programa d'inserció

FASE 1: COBERTURA DE NECESSITATS BÀSIQUES / CAPACITACIÓ PER A LA INSERCIÓ LABORAL

Com podem veure a la taula, la fase 1 del servei pretén donar resposta a dos tipus de demandes.

Taula 4. Articulació de la fase 1 del programa d'inserció

ETAPA 1: Cobertura de necessitats bàsiques / Preparació per a la inserció sociolaboral

FASE	OBJECTIU	ACTIVITATS	CENTRE/HABITATGE
FASE 1	Capacitació prelaboral Cobertura de necessitats per a la inserció	Teràpia ocupacional: tasques de jardineria, hort i manteniment Assistència a tallers de formació i seminaris	Centres de la Xarxa d'Inclusió Social de l'IMAS
BECA	PARTICIPACIÓ	UBICACIÓ DE LES ACTIVITATS	NOMBRE DE PLACES
10 euros/dia	De dilluns a divendres (7 h / 14 h)	Teràpia ocupacional: hort de Randa / casal de Ruberts Tallers de formació: espai de Binicanella	4

a) Cobertura de necessitats bàsiques per a la inserció

Aquesta modalitat es crea per donar resposta a situacions en què una persona usuària d'algun dels centres de la Xarxa presenta una necessitat lligada de manera intrínseca al seu procés d'inclusió. Necessitats com poden ser la renovació de documentació o la compra d'ulleres, una pròtesi dental o un bitllet d'avió, que moltes vegades tenen un paper determinant en la situació personal de la persona i que necessiten ser resoltes perquè aquesta faci una passa endavant en el procés d'inclusió.

Abans d'iniciar la participació en el grup es calcula amb la persona participant la quantitat econòmica necessària per poder assolir la despesa de la necessitat que presenta. Una vegada definida, s'estableixen el nombre de dies de participació necessaris per cobrir la despesa.

(Exemple: una persona que accedeix al servei per poder fer-se unes ulleres que costen 150 euros participará al taller durant quinze dies).

b) Preparació prelaboral

La segona modalitat de la primera fase pretén millorar l'ocupabilitat de la persona participant treballant l'adquisició d'habilitats prelaborals, la recuperació de capacitats i la millora de l'autonomia personal. L'assistència al taller es complementa amb seminaris, tallers complementaris i sortides enfocades a l'aprofitament positiu del temps lliure. L'objectiu ja no és tant la resolució d'una demanda econòmica concreta, sinó la participació en una activitat diària activadora que potencia l'adquisició de tota una sèrie d'habilitats i eines dirigides a afavorir la inclusió sociolaboral.

Abans d'observar els resultats de la fase 1 del programa, és fonamental explicar i entendre que aquesta fase sol representar només un primer pas en l'itinerari d'inclusió de la persona participant. La participació inicial en aquesta fase té diverses implicacions, tant per a la persona participant, per a la qual la participació sol actuar com un revulsiu, com per als professionals del programa, que aprofiten per fer una feina d'observació i diagnòstic per determinar si la persona participant pot ser una candidata a canviar de fase i passar a la fase 2, en què l'objectiu ja no sols se centra en la capacitació inicial, sinó que també pretén fer una passa endavant i crear un itinerari gradual d'inserció sociolaboral.

Resultats de la fase 1 del programa d'inserció sociolaboral

Observam que la gran majoria de població atesa en la fase 1, ho és inicialment per una necessitat econòmica. Aquestes demandes són les que han obtingut un grau més alt de resolució ja que són, generalment, processos curts i amb un grau alt de motivació per part de la persona participant. És interessant també observar que quinze persones varen passar a la fase 2, després de detectar-se en aquestes persones motivació i habilitats per iniciar un procés de capacitació laboral.

Taula 5. Resultats del programa d'inserció sociolaboral de l'IMAS (2016-2018). Fase 1

ETAPA/FASE	Nombre total de persones ateses	Nombre de casos resolts	Nombre de casos no finalitzats	Nombre de casos que passen a la fase 2
FASE 1				
Necessitats econòmiques per a la inserció	51	55	23	15
Preparació prelaboral	27			

FASE 2: PREPARACIÓ PER A LA INSERCIÓ LABORAL

Taula 6. Articulació de la fase 2 del programa d'inserció

ETAPA 1: Cobertura de necessitats bàsiques / Capacitació per a la inserció sociolaboral

FASE	OBJECTIU	ACTIVITATS	CENTRE/HABITATGE
FASE 2	Preparació per a la inserció sociolaboral	Grups d'inserció: tasques de jardineria, hort i manteniment / Tallers formatius per a l'adquisició d'habilitats de caire sociolaborals	Centre Son Ribes (gestionat per la Fundació La Sapiència)
BECA	PARTICIPACIÓ	UBICACIÓ DE LES ACTIVITATS	NOMBRE DE PLACES
10 euros/dia	Dilluns i dijous: de 15 a 18 h Dimarts, dimecres i divendres: de 7 a 14 h	Teràpia ocupacional: hort de Randa / casal de Ruberts Tallers de formació: espai de Binicanella Seminaris i tallers específics: casa de Son Ribes	6

Mitjançant el conveni amb Deixalles, les persones participants en la fase 2 tenen l'oportunitat de ser contractats a places especials d'ocupació, per la qual cosa l'objectiu principal de la fase 2 del programa d'inserció sociolaboral és la preparació de la persona usuària per a la inclusió al mercat de feina (protegit i/o ordinari) mitjançant l'adquisició d'eines i habilitats que permetin, no només accedir a un lloc de feina, sinó també mantenir-lo.

Per reforçar la consecució d'aquest objectiu, les persones participants de la fase 2 passen a viure a Son Ribes (casa amb capacitat per a sis persones situada al Secar de la Real). En aquest espai, a més de convida, també reben un seguiment enfocat a l'adquisició d'habilitats lligades a l'autonomia i a l'organització de la vida diària. A part de treballar els hàbits laborals, també es passen a supervisar les àrees personals de cada persona usuària (compliment de tasques domèstiques, cura de la salut, gestió de cites amb professionals) per augmentar-ne les capacitats amb vista a una futura vida autònoma. Paral·lelament, les persones participants també assisteixen a sessions formatives específiques amb l'objectiu d'augmentar les competències i, per tant, les opcions d'ocupabilitat i accés al mercat laboral.

Resultats de la fase 2 del programa d'inserció sociolaboral

Taula 7. Resultats del programa d'inserció sociolaboral de l'IMAS (2016-2018) – Fase 1

ETAPA/FASE	Nombre total de persones ateses	Nombre de casos resolts	Nombre de casos no finalitzats
FASE 2: Itinerari d'inserció sociolaboral	24	17	7

Observam que de les 24 persones participants que han passat per la fase 2 del programa, 17 han aconseguit un lloc de feina que els ha permès integrar la fase 3 del programa. D'aquestes 17, 5 varen entrar a una de les places del conveni amb Deixalles i 12 varen ser contractades amb la intermediació d'altres entitat o al mercat de feina ordinari.

Etapa 2 del programa d'inserció

FASE 3: ACOMPANYAMENT DURANT EL PROCÉS D'INSERCIÓ SOCIOLABORAL

Taula 8. Articulació de la fase 3 del programa d'inserció

ETAPA 1. Acompanyament durant el procés d'inserció sociolaboral

FASE	OBJECTIU	ACTIVITATS	CENTRE / HABITATGE
FASE 3	Acompanyament integral durant els primers mesos de contractació Supervisió del compliment dels objectius lligats al pla d'emancipació	Contracte d'inserció amb la Fundació Deixalles Contracte amb una altra entitat o empresa	Mar 6 (pis amb 5 places gestionat per la Fundació La Sapiència)
BECA	PARTICIPACIÓ	UBICACIÓ DE LES ACTIVITATS	NOMBRE DE PLACES
No becats	En funció dels horaris de treball	Fundació Deixalles / MAR 6 / Casa de Família	8

Les persones participants inicien la fase 3 quan comencen a ocupar una de les places del conveni amb Deixalles o troben una feina a una altra empresa o entitat del mercat laboral. Durant aquesta fase, passen a viure al pis d'inserció sociolaboral Mar 6 (gestionat per la Fundació Social La Sapiència, situat a la zona de la Llotja de Palma amb capacitat per a sis persones), on es dissenya un pla individual de sortida que preveu la consecució d'objectius lligats a l'adquisició d'habilitats que garanteixin una inclusió sociolaboral estable i duradora. Durant l'estada a Mar 6, les persones participants reben un seguiment diari tant del procés laboral com de l'organització de totes les tasques i activitats de la vida diària. Se'n supervisa setmanalment l'economia personal i es dissenya un pla d'estalvi per poder fer front, després d'uns mesos, a les despeses ocasionades per la sortida del pis: habitatge, alimentació, transport, etc. Durant tot aquest procés, es treballa conjuntament i de manera coordinada amb professionals implicats en el cas de cada participant. Una vegada que aquestes persones assolixen la inserció laboral i surten de Mar 6, se'ls connecta amb professionals de la Xarxa d'Inclusió Social de l'IMAS i també dels serveis socials de la zona on residiran.

L'estada a Mar 6 és una altra etapa clau dins l'itinerari d'inserció del programa, ja que serveix de «pont» cap a l'emancipació de la persona usuària quant a habitatge.

En aquesta darrera taula, es reflecteixen els resultats de l'etapa 2/fase 3 des de l'inici d'aquest projecte:

Taula 9. Resultats de la fase 2/fase 3 del programa d'inserció sociolaboral de l'IMAS (2016-2018)

ETAPA/FASE	Nombre total de persones ateses	Nombre de casos resolts*	Nombre de casos no finalitzats**
ETAPA 2 / FASE 3: Seguiment integral durant la fase de contractació laboral	25	24	1

* 17 contractes signats per Deixalles i 7 per empreses externes i/o serveis integrals

** 1 contracte a una empresa externa que finalitza per motius de salut

Observam que Deixalles ha assumit més del 70 % de les contractacions de les persones participants d'aquesta fase.

La participació en la borsa interna dels serveis integrals La Sapiència (SILS) és un element en comú de gran part de les persones participants de la fase 3. SILS sorgeix com una resposta a la demanda a la Fundació per part de particulars de fer feines de manteniment, jardineria, pintura o de trasllat de mobles, entre d'altres. Per participar en aquesta borsa s'han seleccionat persones usuàries que han fet un bon procés en les fases 1 i 2 i que han mostrat un grau de responsabilitat i compromís alt. Les persones usuàries que han participat en la borsa de SILS han estat contractats en règim d'obra i servei cada vegada que ha sorgit una feina externa.

Fundació Deixalles: aspecte clau de la FASE 3

EL PROJECTE CONJUNT AMB LA FUNDACIÓ LA SAPIÈNCIA, SERVEI D'IN- SERCIÓ

Aquest projecte s'inicia el gener de 2016. La Fundació Deixalles implementa, per mitjà de la seva empresa d'inserció Deixalles Serveis Ambientals, Empresa d'Inserció, SL, la segona etapa / fase 3, també anomenada procés d'inserció sociolaboral.

Aquesta fase consisteix en la creació de vuit places d'ocupació amb contracte a l'empresa d'inserció (quatre a jornada sencera i quatre a mitja jornada) per a persones de col·lectius vulnerables derivades de la Xarxa d'Inclusió. Atesa la importància que té com a mecanisme i alternativa d'inserció laboral, a continuació explicarem les empreses d'inserció.

QUÈ SÓN LES EMPRESES D'INSERCIÓ. PER QUÈ UNA EMPRESA D'INSERCIÓ?

Les empreses d'inserció (EI) neixen com un instrument per lluitar contra la pobresa i l'exclusió social. Són iniciatives empresarials que combinen la lògica empresarial amb metodologies d'inserció laboral.

Es defineixen com a estructures d'aprenentatge, en forma mercantil, la finalitat de les quals és possibilitar l'accés a l'ocupació de col·lectius desfavorits, mitjançant el desenvolupament d'una activitat productiva, alhora que es dissenya un itinerari d'inserció amb la persona, durant el qual s'estableix una relació laboral convencional.

Alguns dels requisits de les empreses d'inserció són:

- Tenir una participació d'almanco el 51 % del capital social d'una organització social o entitat sense ànim de lucre.
- Tenir entre el personal un percentatge de treballadors d'inserció. Segons la comunitat autònoma, oscil·la entre un 30 % i un 60 %.
- Aplicar, almanco el 80 % dels resultats o els excedents disponibles obtinguts en cada exercici econòmic, a la millora o a l'ampliació de les estructures productives i d'inserció.

Les persones destinatàries de l'empresa d'inserció són (segons l'art. 2 de la Llei 44/2007):

Persones en situació o greu risc d'exclusió social que estiguin en atur i que tinguin dificultats importants per integrar-se al mercat de treball ordinari.

Són subjectes d'inserció sociolaboral, les persones que estant en la situació descrita anteriorment es trobin incloses en alguns dels següents col·lectius:

- Persones que percebin la renda mínima d'inserció.
- Aturats de molt llarga durada.
- Joves que no hagin acabat el període d'escolaritat obligatòria i es trobin en situació de desocupació.
- Extoxicòmans que es trobin en procés de rehabilitació i reinserció social.
- Interns de centres penitenciaris i exreclusos en situació de desocupació.
- Altres col·lectius com són: minories ètniques, immigrants o persones amb càrregues familiars no compartides i en situació d'exclusió.

L'empresa d'inserció fa un itinerari d'inserció que consisteix en un pla de treball personalitzat, que estableix un itinerari orientat a la integració al mercat laboral ordinari. La permanència d'aquestes persones a les empreses d'inserció és temporal (de sis mesos a tres anys), ja que no es pretén crear llocs indefinits, sinó formar i capacitar les persones per poder trobar un lloc de treball per si mateixes.

A continuació, detallam una sèrie de beneficis econòmics i socials que tenen les empreses d'inserció:

- Faciliten la incorporació laboral: suposen una reducció de l'atur i un augment de la població activa.

- Redueixen el pressupost públic destinat a les persones en risc d'exclusió: deixen de percebre rendes bàsiques, RMI, prestacions i recursos.
- Fan incrementar els ingressos públics: suposen un retorn social anual de 6.113,50 € per lloc d'inserció a jornada completa (dades de la memòria 2017 de la FAEDEI) a les administracions públiques en concepte de: seguretat social de l'empresa, seguretat social de la persona treballadora, IRPF, IVA o situacions especials (IGIC), impost de societats i altres tributs.
- Dinamitzen l'economia: passen a ser persones consumidores de béns i serveis.
- És una eina d'inclusió sociolaboral que facilita la incorporació al mercat laboral.
- És un espai d'oportunitats, de cohesió social i relació.
- Ofereixen un espai de formació i d'acompanyament personalitzat.
- Anteposa les persones i la finalitat social per davant el capital.
- És un recurs sostenible, els ingressos depenen de la venda de serveis i productes propis.
- Té un caràcter professional i un compromís social.
- És un recurs d'innovació social i imitable.
- S'orienten a la resolució de problemes socials.

METODOLOGIA DE TREBALL A LES EMPRESES D'INSERCIÓ

La metodologia de les empreses d'inserció es basa en mesures d'intervenció i acompanyament; les quals són un conjunt de serveis, de prestacions, d'accions, de processos personalitzats, de formació i d'habitució laboral i social, encaminades a resoldre la problemàtica que origina la situació d'exclusió.

L'itinerari d'inserció s'inicia amb el procés de selecció de les persones candidates derivades per la Xarxa d'Inclusió Social de l'IMAS i inscrites al Servei d'Ocupació (SOIB). El disseny i l'itinerari que s'aplica ha d'estar consensuat i acceptat per part del servei de valoració de la Xarxa d'Inclusió de l'IMAS, el personal tècnic de les empreses d'inserció i per la persona contractada.

Un cop la persona ha estat seleccionada i contractada, s'elabora l'itinerari d'inserció adaptat al perfil i a les característiques individuals. A partir de la incorporació s'inicia el procés d'acompanyament social i educatiu per part de l'equip, amb la finalitat d'aconseguir l'autonomia en les àrees competencials tecnicoprofessionals, sociolaborals i personals.

L'acompanyament i l'atenció personalitzada per part de professionals és fonamental en la metodologia de les empreses d'inserció. Aquesta és flexible i sempre adaptada a les necessitats de la persona i a cada moment de l'itinerari. Cada persona i cada procés d'exclusió és diferent; d'aquí la importància que el personal tècnic dissenyi els objectius, la temporalitat, les estratègies i els recursos adients per a cada persona per poder garantir la millora laboral i social.

Si bé és cert que l'objectiu fonamental del projecte és la inserció sociolaboral, no podem obviar que, perquè es compleixi aquest objectiu, hem de desenvolupar itineraris d'inserció que permetin anar treballant no només les competències laborals necessàries, sinó també l'afrontament i la resolució de diferents problemàtiques personals que els permetin desenvolupar

lupar la seva vida i, per descomptat, la seva feina. És per això que el seguiment i la formació en competències es desenvolupa fonamentalment en el lloc de treball, funció que fa el personal tècnic de producció, i amb un treball més personalitzat i relacionat amb aspectes més psicosocials amb el personal tècnic d'acompanyament.

Diferenciam tres fases en l'itinerari d'inserció. Cada una marcada per un procés continu d'avaluació —planificació—, acció i seguiment per garantir la viabilitat i l'èxit del procés tant en l'àmbit laboral com en el social.

A continuació, es descriuen les tres fases.

1. **Acollida i diagnòstic inicial:** és la primera presa de contacte, diagnosi per detectar necessitats i expectatives que té la persona a contractar.
2. **Seguiment i acompanyament laboral:** en aquesta etapa, el personal tècnic d'acompanyament i de producció fa accions encaminades a millorar l'ocupabilitat de la persona. Es treballen tres tipus de competències:
 - Competències tecnicoprofessionals
 - Competències sociolaborals
 - Competències personals
3. **Inserció laboral/transició al mercat laboral ordinari:** és el moment en què acaba el procés d'aprenentatge i en què es facilita el contacte amb el mercat de treball ordinari gràcies a les competències adquirides durant la tasca desenvolupada a l'EI. En aquesta fase, es compagina el treball a l'EI amb l'inici del procés de recerca de feina.

Altres accions transversals que du a terme part del personal tècnic d'acompanyament i de producció durant les fases del projecte, són les formacions grupals i/o individuals de competències relacionades amb la imatge i higiene, la responsabilitat, la comunicació, el treball en equip, la iniciativa, la productivitat i l'adaptabilitat. La part teòrica d'aquest treball de formació es fa dins una aula i la part pràctica diària en el lloc de feina.

El personal tècnic fa les tutories i intervencions necessàries en funció de la demanda de la persona. Es duen a terme reunions de coordinació amb els diferents serveis implicats, així com reunions de coordinació interna.

Resultats del projecte

Des de l'inici del projecte hi han participat desset persones. D'aquestes, el 17,7 % són dones i el 82,3 %, homes. Segmentades per edats, el 5,9 % de les persones són menors de 25 anys; el mateix percentatge correspon a edats compreses entre els 25 i els 45 anys i destaca el percentatge del 88,23 % de persones majors de 45 anys.

Pel que fa a la temporalitat dels contractes: els contractes amb una temporalitat d'entre un i sis mesos suposen el 35,2 % del total de les contractacions. Les contractacions amb una temporalitat d'entre sis mesos i un any són el 23,5 % del total de persones contractades. Els d'entre un any i dos anys, suposen el 23,5 % del total dels contractes. Les contractacions de dos a tres anys sumen el 17,6 % del total de contractes fets.

Sobre els motius de la finalització de contractes: el 5,8 % són finalitzacions del contracte sense els objectius aconseguits. El 17,6 han acabat el contracte per altres motius (no han superat el període de prova, per baixa voluntària, per problemes de salut...). El 17,6 % han acabat amb els objectius aconseguits del pla de feina. L'11,7 % ha finalitzat el contracte per inserció laboral al mercat ordinari, mentre que el 41 % continua contractat en aquest moment.

Quant a la problemàtica que presenten les persones ateses: la més rellevant és la que fa referència al factor de l'edat com un problema que incideix en la dificultat per accedir al mercat laboral. La segona problemàtica més nombrosa és l'associada als factors socials que han envoltat la persona. Les addiccions, els aspectes personals per a l'ocupació i les causes pendents amb la justícia, són altres problemes associats. Una conseqüència directa de la dificultat d'accés al mercat de treball és la manca d'ingressos econòmics i s'afegeix a la manca de temps de cotització per poder accedir a prestacions, dificultats d'accés a l'habitatge o impagaments i deutes acumulats.

El 23,5 % de les persones contractades cobraven algun tipus de prestació (renda mínima d'inserció, renda activa d'inserció) i la resta no tenia ingressos econòmics per fer front a les necessitats més bàsiques, per tant, eren dependents dels serveis de la Xarxa. El 90 % de les persones presenten problemes de salut, relacionades amb l'edat, amb l'estil de vida o amb la manca d'ingressos per fer front a alguns serveis mèdics. A causa dels problemes de salut, la majoria d'aquestes persones no trobarien feina a l'empresa ordinària i no podrien millorar les condicions sociolaborals si no fos per l'empresa d'inserció, la qual possibilita poder cotitzar i complir altres objectius d'inserció sociolaboral.

Durant el temps de contractació de les persones, s'han fet formacions associades al lloc de treball específic, de prevenció de riscos laborals, de drets i deures de les persones treballadores, d'igualtat de gènere i de violència de gènere. Això, a part de donar a conèixer el projecte a les entitats que formen la xarxa de l'IMAS.

Conclusions de l'experiència

Les dades esmentades anteriorment mostren, en aquest projecte, una incidència més alta d'exclusió sociolaboral en persones majors de quaranta-cinc anys. S'associa a les conseqüències de la crisi econòmica que s'ha viscut aquests darrers anys i palesa que la recuperació no arriba a tots els sectors de la societat.

Els factors que influeixen en la temporalitat de les contractacions poden ser:

- **Intrínsecs**, relacionats amb l'itinerari de la persona. Marcada pels objectius a aconseguir en el pla de feina o per insercions abans d'acabar el contracte.
- **Extrínsecs** a la persona: en funció de la temporalitat del contracte. Una temporalitat major del contracte influeix en una millora de les competències sociolaborals i tecnicoprofessionals, en una millora de les condicions econòmiques, en un augment de la seguretat personal i de l'autoestima. També val a dir que com més temps han estat sense feina, la dificultat per tornar a accedir al mercat ordinari també és major.

Per tant, és necessari continuar implementant projectes prelaborals i/o projectes de contractes protegits com aquest, en què la vulnerabilitat no és sigui un hàndicap per accedir a un contracte laboral i que actuïn de pont entre la desocupació i el mercat de treball ordinari.

Vocabulari

Tècnic/a d'acompanyament: professional que lidera el procés d'aprenentatge orientat cap a l'autonomia i al trànsit al mercat laboral ordinari de les persones treballadores en inserció.

Tècnic/a de producció: persona responsable de la formació professional, centrada en l'execució de tasques i en el desenvolupament de competències laborals de les persones treballadores en inserció.

Referències bibliogràfiques

Llei 44/2007, de 13 de desembre, per a la regulació del règim de les empreses d'inserció. BOE núm. 299, de 14 de desembre de 2007.

Decret 60/2003, de 13 de juny, pel qual es regula la qualificació de les iniciatives empresarials d'inserció i es crea el Registre d'Iniciatives Empresarials d'Inserció de les Illes Balears. BOIB núm. 88, de 24 de juny de 2003.

AERESS i FAEDEI. (2014). *El acompañamiento en las empresas de inserción. Manual de Acompañamiento*. Ed. AERESS (Associació Espanyola de Recuperadors d'Economia Social i Solidària) i FAEDEI (Federació d'Associacions Empresarials d'Empreses d'Inserció).

Consulta a: <http://www.faedei.org/images/docs/documento49.pdf>

FAEDEI. (2017). *Memoria Social. Empresas de Inserción 2017*. Madrid: Ed. Federació d'Associacions Empresarials d'Empreses d'Inserció.

Consulta a: <http://www.faedei.org/images/docs/documento70.pdf>